

Oponentský posudek diplomové práce

Bc. Jan Charvát, *Výtvarná výchova všemi smysly*, Praha 2018, 98 s., seznamy, 65 obr.

Diplomant Bc. Jan Charvát se rozhodl řešit velmi aktuální a velmi obtížné téma. Aktuálnost jeho tématu je dána především drastickým úbytkem vnímání podnětů reálného světa dětmi a mladými lidmi, podnětů nezprostředkovaných novými technologiemi, a úbytkem příležitostí se s reálným světem setkávat a dotýkat se ho prostřednictvím rukodělné činnosti všeho druhu (s výjimkou ovládání klávesnic digitálních přístrojů). Smyslové vnímání a jeho probouzení a zlepšování u dětí a mládeže je pochopitelně se zmíněnou oblastí nerozlučně spojeno. Obtížnost tématu je dána především složitou problematikou fyziologie smyslů a mozkové činnosti, která je podmínkou činnosti a jejich nerozlučnou součástí. Na aktuálnost tématu se diplomant nepochybně zaměřil a užitečnost jeho úsilí si rozhodně zaslouží souhlas a chválu. Obtížnosti úkolu v teoretické oblasti však čelil s menším úspěchem.

Nová poznání 20. století, dosažená v kognitivních vědách a v psychologii a fyziologii vnímání, z nichž bych zde pro přílišnou komplexnost problematiky zmínil jen oblast zraku a vidění, totiž dospěla k výsledkům, které odporují detailnějším tvrzením v diplomové práci (např. s. 23), totiž že: „naše smysly nám dávají prvotní impulsy a jsou tedy určující v otázkách naší původnosti, naší originality při prvotních rozhodnutích v tvorbě ...“. Je zde nutno připomenout, že na naprosto opačné skutečnosti, totiž, že impulsy vycházejí prvotně z mozku a zaměřují naše smysly (prokazatelně alespoň zrak) vůči skutečnosti tak, že si ze skutečnosti v podstatě „vybíráme k vidění“ jen to, co nám mozek „dovoluje spatřit“, je dnes již založena celá recentní teorie vnímání a z ní vycházející teorie umění (viz celá kniha Ernsta Hanse Gombricha *Umění a iluze, Studie o psychologii obrazového znázorňování*, přeložila Miroslav Tůmová, Odeon, Praha 1985, která je založena na studiu psychologických poznatků celé současné psychologie vidění).

Nové poznatky psychologie vidění nelze dnes již při výkladu jakéhokoli jevu výtvarné činnosti a zobrazování obecně brát na lehkou váhu. Tímto konstatováním je zpochybněno teoretické východisko diplomové práce Bc. Jana Charváta. Její kapitola „2.2.1 Zrak“ totiž nezmiňuje přednost činnosti mozkových center ve funkci zraku před činností oka jako orgánu vidění, především před retinální aktivitou. Tím je taky uvedeno v pochybnost úvodní motto diplomové práce „*V činnostech vycházejících ze smyslů může být každý žák stejně úspěšný*“, neboť každá činnost primárně vychází z činnosti mozku a v ní nemusí být každý žák stejně úspěšný, o čemž nás snadno přesvědčí praxe výtvarné výchovy. Teoretické zdroje, z nichž diplomant vychází, vykazují místy obeznamenost se současnou psychologií percepce, takže správná teoretická východiska předjímají místo diplomanta a vedou jej správným směrem (např. Orel, Facová a kol. 2010, s. 12) – viz diplomová práce, s. 12: „*Vnímání je vždy výběrovým procesem ...*“ a dále „*Vnímání sice poskytuje obraz reality, není ale pouze výběrové,*“ ... „*Vstupují do něj navíc také učení a vytvořené paměťové stopy, minulé zkušenosti.*“ Z naposledy zde diplomantem citovaných důvodů nemůže tedy být pravdou jeho tvrzení, které ihned

následuje: „*Zásadním charakterem výtvarných činností tedy bude především ryznost, původnost, nejvíce možné odloučení od racionálního způsobu myšlení.*“ Poněkud příliš volně zachází diplomant také s pojmem cit, který užívá v různých, od sebe neodlišených, nedefinovaných významech.

Všechny následné úvahy diplomanta, které se věnují vlastní činnosti učitele ve výtvarné výchově, nejsou naštěstí zmíněnými teoretickými východisky práce příliš rušivě poznamenány. Soustředění diplomanta na žákovský rozvoj smyslové činnosti dává práci s ohledem na aktuální stav obecných domácích podmínek pro rozvoj smyslů dětí a mládeže dostatek etické a pedagogické oprávněnosti se studovanou problematikou zabývat. Pedagogická část práce se vydává na cestu inspirace současnými aktivitami několika zahraničních a domácích umělců, z nich jsou to: Jan Pfeiffer (Kresba poslepu), Daniel Spoerri, Liina Klaus (Kompozice z osobních předmětů), Jitka Válová (Hudba kresbou i slovy), řada podnětů z umění (Záznam z pohybového vjemu), Peter Rowberry aj. (Přírodní kompozice v rámu). Zadané úkoly nejsou těsně spjaty s tématem diplomové práce, ale dotýkají se ho. Nejlepší výsledky diplomant dosáhl zřejmě u úkolu zachytit kresbou a malbou hudbu.

Ve vlastní výtvarné práci se diplomant vydal do oblasti zásahů do běžné skutečnosti, které nazývá land artem (i když by bylo možné je zařadit i do jiných druhů umělecké činnosti, např. site-specific, instalace, projekt apod.). Autor zmiňuje první vánoční stromek v Praze v roce 1812 iniciativou Jana Karla Leibicha a v kontrastu k rozmnoženým vánočním obyčejům sestává jeho ekologicky motivovaný zásah do sídlištní skutečnosti z apelativních instalací z vyhozených vánočních stromků.

Diplomová práce je napsána s logickým pochopením studované literatury, srozumitelně, svědomitě a kultivovaným jazykem, jen s několika drobnými pochybeními, z nichž uvádím: s. 24 – Basquet, správně Basquiat; s. 80 – skupina kluků ... příkládali, spr. skupina kluků ... příkládala, s. 87 – Leibicha, spr. Liebicha, s. 187 – Uždil 1988: „Uspořádanost 21. století“, vydáno roku 1988, tedy spr.: „20. století“. Velmi svěže vyznívá jeho pedagogické působení, i když bych ocenil ještě původnější invenci úkolů. Na základě provedeného studia, vlastní umělecké činnosti a realizovaných a zaznamenaných výtvarných hodin **doporučuji** diplomovou práci Bc. Jana Charváta k obhajobě.

V Praze 1. září 2018

Prof. PhDr. Ladislav Daniel, Ph.D.

Otázky k obhajobě:

- 1) Jak lze na základě dnešních poznatků vyložit stručně proces vidění?
- 2) Jak byste definoval různé přesné významy termínu „cit“?
- 3) Zapojil jste podle Vašeho úsudku do výtvarných úkolů dostatečně činnost dětských rukou?